

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	9
<i>Вступне слово</i>	11
<i>Розділ 1. Виряджання</i>	13
<i>Розділ 2. Гімалаї</i>	21
<i>Розділ 3. Потайна ущелина</i>	34
<i>Розділ 4. Східний льодовик Дгаулагірі</i>	47
<i>Розділ 5. У пошуках Аннапурни</i>	63
<i>Розділ 6. Велика нарада</i>	87
<i>Розділ 7. Мірісті-кхола</i>	97
<i>Розділ 8. Ребро</i>	108
<i>Розділ 9. Аннапурна</i>	125
<i>Розділ 10. Серп</i>	149
<i>Розділ 11. Табір № 2</i>	164
<i>Розділ 12. Штурм</i>	180
<i>Розділ 13. Третє червня</i>	192
<i>Розділ 14. Трещина</i>	202
<i>Розділ 15. Лавина</i>	218
<i>Розділ 16. Ретирада</i>	233
<i>Розділ 17. У лісах Лете</i>	250
<i>Розділ 18. У рисових полях</i>	267
<i>Розділ 19. Горакхпур</i>	280
<i>Розділ 20. У житті є й інші Аннапурни</i>	289

ПЕРЕДМОВА

Від часів Першої світової війни французькі альпіністи завжди були найсильнішими серед підкорювачів альпійських вершин. Те, як удосконалилася за останні тридцять років техніка сходжень, справді вражає, і це заслуга передусім французів. Імена де Лепіне, Лагард, де Сегонь, Верне, Арман Шарле, П'єр Аллен назавжди ввійдуть в історію альпінізму. Тепер, узявши свою першу восьмитисячну вершину, французькі альпіністи мають право стати лідерами в підкоренні Гімалаїв.

Історія підняття на Аннапурну показова і в певному сенсі унікальна. Той, хто стикався з проблемами сходження на високі гори, знає, які мізерні шанси досягнути вершини заввишки понад 7500 метрів, незалежно від пори року. Нездарма успішні сходження на такі вершини й досі можна перелічити на пальцях однієї руки. Кожній із цих небагатьох успішних експедицій передували роки ретельного вивчення місцевості й кілька попередніх невдалих спроб штурму. Та під час експедиції на Аннапурну шляхи сходження були практично недослідженими. Треба було не тільки знайти прийнятний маршрут для штурму вершини; насамперед довелося з'ясувати, як дістатися підніжжя гори. Підкорення Аннапурни стало результатом потрібного успіху — дослідницької роботи, розвідування місцевості та власне сходження, — і все це в межах короткого проміжку часу між

таненням зимових снігів і початком сезону дощів. Саме тому ця експедиція — видатне досягнення, яке викликає в усіх нас щирий захват і піднесення.

Очевидно, групі пощастило, що два альтернативні об'єкти були так близько один від одного. Та ця перевага водночас становила й перешкоду, бо розпорошувала їхню енергію й марнувала безцінний час. Дивовижна здатність збиратися на силі після невдач, уперто просуватися невідомою місцевістю, зосередитися для фінального виснажливого напруження — свідчення їхньої міцності духу, найвищої кваліфікації та цілеспрямованості.

Маю за честь привітати наших французьких колег із таким видатним досягненням у сходженні на гімалайські вершини. Можна не сумніватися, що їхній успіх є передвісником багатьох подальших перемог.

Ерік Шиптон
Серпень 1952 року

ВСТУПНЕ СЛОВО

Ніколи раніше я не писав книжок і гадки не мав, яка це копітка робота. Часом я був уже близький до того, щоб кинути її. Та не зробив цього, бо мав тверду настанову від імені всіх, хто був зі мною, розповісти про цю неймовірно зухвалу пригоду, вижити в якій ми змогли, як мені тепер видається, лише завдяки низці неймовірних чудес.

Ця книжка — розповідь про змагання людей із Природою в її найжорстокіших проявах, про їхні страждання, надію і радість.

Я вважав своїм обов'язком чесно й відверто розповісти про те, як усе відбувалося, і намагався по зможі викласти нашу історію такою, як ми її бачили, відтворивши надзвичайну емоційну атмосферу, що панувала під час цієї подорожі.

Цю книжку я надиктував у Паризькому американському шпиталі в Неї, де й досі переживаю нелегкі дні.

В основі оповіді мої спогади про все те, що відбувалося. Якщо мій виклад подій точний і повний, то цим я завдячую передусім Марселю Ішаку, який самовіддано вів журнал експедиції — безцінний документ, над яким Марсель постійно працював, часом у розпал найгарячіших подій. Також мені неабияк допомогли особистий щоденник Луї Ляшеналя й коментарі всіх друзів, які доповнювали мої спогади подробицями. Отже, ця книжка — плід нашої колективної праці.

Стиль мого викладу був надто розмовним, тож текст доводив до пуття й причісував мій брат Жерар Ерцог — із ним пов'язані мої перші в житті радості від гірських сходжень, та й узагалі перші життєві враження. Якби я не знав, що можу покластися на його допомогу з редагуванням, і якби не його щоденна підтримка, то навряд чи впорався б із цим завданням.

У книжці не згадано імені Робера Буае — людини, яка зробила так багато для нашої експедиції; а проте його чуйність і дружнє ставлення були для мене живильним джерелом у найтяжчі години.

Ця книжка завжди буде дорога серцю кожного з нас, дев'ятох членів експедиції. Разом ми пережили тяжкі випробування, радість і біль. Моє палке бажання — щоб ми дев'ятеро, які разом зазирали в обличчя смерті, пронесли наше братерство через усе життя.

Виходячи за межі своїх можливостей, торкаючись найвіддаленіших кордонів людського світу, ми краєм ока побачили сяйво його справжньої величі. У найгірші миті відчаю й розпуки я, здається, зміг досягнути глибоке значення людського існування — значення, про яке не мав досі уявлення. Я побачив, що важливіше вміти чинити правильно, ніж бути сильним. Сліди випробувань залишилися на моєму тілі. Я врятувався і здобув свободу, якої вже ніколи не втрачу. Ця свобода дає мені впевненість і рівновагу, властиві людині, яка виконала свою місію. Вона сповнює мене радістю від того, що тепер я полюбив те, чого раніше цурався. Переді мною відкривається нове й прекрасне життя.

Ця книжка не просто описує наші пригоди, це документальне свідчення; часом події, які видаються позбавленими сенсу, насправді мають самодостатнє глибоке значення. У цьому й полягає високий зміст, здавалося б, безцільних вчинків.

МОРІС ЕРЦОГ
Паризький американський шпиталь
Червень 1951 року

ВИРЯДЖАННЯ

Наближається день нашого від'їзду. Чи впораємося ми з усіма справами? Мобілізовано весь персонал Французького альпіністського клубу. В будинку № 7 на вулиці Ля-Боеті допізна світиться у вікнах; тут панує піднесений настрій, і майже щодня засідає Гімалайський комітет. О дев'ятій вечора, хвилина у хвилину, в залі збираються люди, від яких залежить доля експедиції. На цих таємних нарадах вони ухвалюють життєво важливі рішення: визначають бюджет, передбачають імовірні надзвичайні обставини, оцінюють ризики і, нарешті, обирають учасників.

Уже кілька днів як відомі імена членів експедиції. У мене буде чудова команда. Наймолодший — 27-річний Жан Кузі, високий хлопець аристократичної зовнішності; він був одним із найкращих студентів в Еколь Політехнік*, а тепер працює аерокосмічним інженером. Жан нещодавно одружився, та заради нашої експедиції без вагань залишає юну дружину Ліз. Спокійний хлопець із дещо відсутнім поглядом; здається, він завжди обмірковує якісь важливі проблеми сучасної електронної галузі. Постійний напарник Кузі Марсель Шац також іде з нами. Він на два роки

---

* Політехнічна школа — престижний вищий навчальний заклад поблизу Парижа, славиться високим рівнем освіти з математики й фізики. — *Прим. пер.*

старший за Жана, має міцнішу статуру й полюбляє вишукано вдягатися, що не дивно, адже керує одним із закладів родинного бізнесу — престижною мережею ательє з пошиття одягу. Марсель любить правильне організування, порядок і методичність. Під час експедиції саме він завжди облаштовував табір. Альпінізм — основна пристрасть у його житті. Він і досі парубкує, тому ніщо не заважає йому перебувати весь вільний час у горах. Марсель живе в Парижі, тож до гірського раю йому не так і близько, але у вихідні годі й сподіватися застати його в місті.

Луї Ляшеналь до певного часу був альпіністом-аматором, але кілька років тому почав працювати інструктором у Національній школі лижного спорту й альпінізму. Для мешканців Шамоні він «чужинець», бо не з долини, а з Аннесі. Та попри таке сумнівне, на погляд місцевих мешканців (які ревниво ставляться до зазіхань на свої гори), походження, Луї разом із Гастоном Ребюффа і Ліонелем Терраєм був прийнятий до елітарної Компанії гідів Шамоні. Луї — чоловік середнього зросту, із пронизливим поглядом, гострий на язик. Він полюбляє епатувати й передавати куті меду, тож часом його висловлювання приголомшують. Абсолютно чесний із собою, він завжди без вагань визнає помилку. За кожної нагоди вони удвох із Ліонелем Терраєм вирушають у гори, у зв'язці штурмуючи найскладніші альпійські скелі.

Ліонель Террай, родом із Гренобля, також зумів стати гідом Шамоні. З Луї Ляшеналем вони ще та парочка — обидва категоричні й схильні до перебільшень. Ці двоє постійно змагаються за те, кому вдасться бути епатажнішим. Та останнє слово завжди за Терраєм: він ніколи не поступиться. Хоча Террай інтелігентна людина, син лікаря, йому подобається вдавати такого собі незлостивого простака,

---

* Гірська долина в Північних і Західних Альпах на кордоні Франції з Італією і Швейцарією. На цій території розташована найвища точка Європи — гора Монблан. — *Прим. пер.*